

שקרים 24 פעמים בשניה: לעג, זיוף ואמת בקולנוע המוקומנטרי

Lies 24 Times a Second: Mockery, Fakery and Truth in Mockumentary Cinema

תשפ"א, 2 ש"ס

שיעור בחירה לתוכנית המצטיינים (ללא מסגרת הקרנה)
ימי ראשון, 16:00-18:00, קורס מקוון

ד"ר אוהד לנדסמן

lander@tauex.tau.ac.il

הקולנוע המוקומנטרי הוא אחת מהצורות המוקדמות בהיסטוריה של הקולנוע המבקשות לחתור תחת אבחנות מדויקות בין תיעוד לבדיון. קולנוע זה התפתח מתוך שלל המסורות התיעודיות הקיימות וכתגובה אליהן כדי לייצר סאטירה וביקורת על עצם החיפוש אחר ייצוג האמת. במקום להעמיד פנים שהוא מייצג מציאות כמו הקולנוע התיעודי, הקולנוע המוקומנטרי מזייף, משקר, ומתחזה במכוון כדי להגיב בביקורתיות על העדפת אסטרטגיה תיעודית זו או אחרת כמפתח לייצוג המציאות. בקורס זה נתמקד בשלל סרטים מוקומנטריים המתייחסים למסורות תיעודיות מגוונות (יומן החדשות, התיעוד המוזיקלי, היומן האישי, הייצוג האנתרופולוגי) ונבדוק כיצד הם מאתגרים כל ניסיון להכיל את הקולנוע הדוקומנטרי בתוך מסגרות אסתטיות ספציפיות ולהניח כי סגנון מבטיח ידע ואמת. דרך התמקדות ברטוריקה הפארודית של סרטים אלו, נכיר בערכן ומגבלותיהן של מסורות תיעוד שונות כמו הקולנוע הישיר, הסינמה וריטה, או הקולנוע האתנוגרפי, ונתחבט באחת מהשאלות המרכזיות שעולות כיום לגבי הקולנוע התיעודי: האם ניתן להגדירו בהתאם למבנה או מאפיינים אסתטיים או שמא רק על פי אופן קליטתו על ידי הצופה? בקורס זה נעסוק גם במספר תצורות קולנועיות עכשוויות המשיקות בהנחותיהן לקולנוע המוקומנטרי, כמו הדוקו-דרמה או הדוקו-פיקשן, ונבחן כיצד גם הן מייצרות שיח ביקורתי על הסמכותיות של הקולנוע התיעודי. הקורס יציע כי ניתן להבין מוקומנטציה לא רק כלעג בדיוני אלא גם כאסטרטגיית תיעוד מרתקת המעלה טענות אמת לגבי המציאות ומכירה במקומם הבלתי מבוטל של הסובייקטיביות והבדיון בתהליך ייצוג ההיסטוריה בקולנוע.

דרישות הקורס:

נוכחות (באופן מקוון), השתתפות, מטלות ביניים, עבודה מסכמת

דרישת נוכחות: חלה חובת נוכחות על כל המפגשים המקוונים בקורס. סטודנטים שייעדרו מעבר לשלושה מפגשים מקוונים בקורס לא יוכלו להשלים את הקורס או לקבל בו ציון.

מרכיבי הציון הסופי:

השתתפות: 10%

כתיבת ארבעה דו"חות ביקורתיים באתר הקורס (עד עמוד כ"א) על קריאות וצפיות החובה: 20%
עבודה מסכמת: 70%

פריסת השיעורים:

שיעור ראשון:

מבוא: הגדרות, שורשים ומאפיינים מבלבלים - מי מחקה את מי?

צפייה מוקדמת: קאטפיש (Catfish) (הנרי גויסט ואריאל שולמן, ארה"ב, 2008, 87 דק')

קטעים מתוך: נאנוק איש הצפון (Nanook of the North) (רוברט פלאהרטי, 1922); מלחמת העולמות (War of the Worlds) (אורסון וולס, 1938); קציר הספגטי השווייצרי (Swiss Spaghetti Harvest) (בי בי סי, 1957)

קריאת רשות:

Doherty, Thomas. "The Sincerest Form of Flattery: A Brief History of the Mockumentary." *Cineaste* (Fall 2003), 28: 4, 22-24.

שיעור שני:

"החווה המוקומנטרי": מקומו של הצופה בהגדרת הקולנוע התיעודי

צפייה מוקדמת:

יציאיה דרך חנות המזכרות (בנקסי, אנגליה, 87 דק')

קטעים מתוך: **Radiant City** (גארי ברנס וג'ים בראון, 2006); **פורד טרנזיט** (האני אבו עסאד, 2002); **יום הולדת שמח מר מוגרבי** (אבי מוגרבי, 1999)

קריאת חובה:

Sobchack, Vivian. "Toward a Phenomenology of Nonfictional Experience." *Collecting Visible Evidence*. eds. Jane Gaines and Michael Renov. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999. 241-254.

קריאת רשות:

Lebow, Alisa. "Faking What? Making a Mockery of Documentary." *F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing*. 223-237.

שיעור שלישי:

מקומו של ההומור בקולנוע המוקומנטרי (והדוקומנטרי)

צפייה מוקדמת:

"A Mighty Wind" (כריסטופר גסט, ארה"ב, 2003, 91 דק')

קטעים מתוך:

באולינג לקולומביין (מייקל מור, 2002), **רוג'ר ואני** (מייקל מור, 1989), **שערי גן עדן** (ארול מוריס, 1978), **ד"ר סטריינג'לוב** (סטנלי קובריק, 1964), **"The Trip"** (מייקל ווינטרבוטום, 2010), **"Documentary"** (ריס תומאס ואלכס בונו, 2015)

קריאת חובה:

Middleton, Jason. "Awkward Aesthetics: Michael Moore and Christopher Guest." *Documentary's Awkward Turn: Cringe Comedy and Media Spectatorship*. London: Routledge, 2014. 23-51.

שיעור רביעי:

פרפורמנס וקולנוע מוקומנטרי

צפייה מוקדמת:

לילה של יום מפרך (ריצ'רד לסטר, 1964, אנגליה, 87 דק')

קריאת חובה:

Wallace, Richard. "Acting Naturally: Performing The Beatles", *Mockumentary Comedy: Performing Authenticity*. London: Palgrave, 2018. 39-64.

שיעור חמישי:

מקומנטציה של תהליך העשייה והאסתטיקה של תיעוד הופעות: **The Rockumentary**

צפייה מוקדמת: **ספייןל טאפ** (Spinal Tap) (רוב ריינר, ארה"ב, 1984, 82 דק')

קטעים מתוך: אל תביט אחורה (Dont Look Back) (פנבייקר, 1967); הוואלס האחרון (The Last Waltz) (מרטין סקורסזה, 1978); תן לי מחסה (Gimme Shelter) (האחים מייזלס, 1970), "The Rutles: All you Need is Cash" (אריק איידל וגארי ווייס, 1978)

קריאת חובה:

Plantinga, Carl. "Gender, Power, and a Cucumber: Satirizing Masculinity and *This Is Spinal Tap*," *Documenting the Documentary: Close Readings of Documentary Film and Video*, ed. Barry Keith Grant and Jeanette Sloniowski. Detroit, Michigan: Wayne State, 1998. 318-332.

קריאת רשות:

Roessner, Jeffrey. "The Circus in Town: Rock Mockumentaries and the Carnavalesque" *The Music Documentary: Acid Rock to Electropop*. 159-170.

שיעור שישי:

יומן החדשות המפוברק והבדיון העובדתי

צפייה מוקדמת: זליג (Zelig) (וודי אלן, ארה"ב, 1983, 79 דק')

קטעים מתוך: קח את הכסף וברח (Take the Money and Run) (וודי אלן, 1969); News on the March מתוך האזרח קיין (Citizen Kane) (אורסון וולס, 1942)

קריאת חובה:

Stam, Robert and Ella Shohat. "Zelig and Contemporary Theory: Meditation on the Chameleon Text." *The Films of Woody Allen: Critical Essays*. Eds. Charles L.P. Silet. Lanham, MD: Scarecrow Press, 2006. 198-216.

קריאת רשות:

McClure, Kevin and Lisa Laidlaw McClure. "Postmodern Parody: Zelig and the Rhetorical Subversion of Documentary Form." *Qualitative Research Reports in Communication* (Fall 2001): 81-88.

שיעור שביעי:

"אמת 24 פעמים בשניה": היומן האישי והתיעוד העצמי

צפייה מוקדמת: היומן של דייוויד הולצמן (David Holzman Diary) (ג'ים מקברייד, ארה"ב, 1967, 73 דק')

קטעים מתוך: F**kland (חוזה לואי מרקז, 2000)

קריאה:

Latham, Jonathan. "Your Life is Not a Very Good Script: *David Holzman's Diary* and Documentary Expression in Late 1960s America and Beyond." *Postscript* 2007 (26: 3).

קריאת רשות:

דובדבני, שמוליק. "לאכול את המרק או לצלם אותו", גוף ראשון מצלמה, הוצאת כתר, 2010. עמ' 21-52.

שיעור שמיני:

העשייה הקולנועית כמעשה בדייה: אתנוגרפיה רפלקסיבית על המדיום

צפייה מוקדמת: F for Fake (אורסון וולס, ארה"ב, 1973, 89 דק')

קטעים מתוך: Forgotten Silver (פיטר גיקסון, 1995)

קריאה:

Benamou, Catherine. "The Artifice of Realism and the Lure of the "Real" in Orson Welles's *F for Fake* and Other T(r) eas(u)er(e)s". *F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing*. Eds. Alexandra Juhasz and Jesse Lerner. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2006. 143-170.

שיעור תשיעי:

קולנוע אתנוגרפי ואתיקה במסגרת הקולנוע המוקומנטרי

צפייה מוקדמת: אדמה ללא לחם (Les Hurdes) (לואי בונואל, ספרד, 1933, 30 דק')

בוראט (Borat: Cultural Learnings of America for Make Benefit Glorious Nation of Kazakhstan) (לארי צ'ארלס, ארה"ב, 2006, 84 דק')

קריאת חובה:

Torchin, Leshu. "Cultural Learnings of Borat Make for Benefit Glorious Study of Documentary." *Documentaries: Film & History* 38: 1 (53-63).

קריאת רשות:

Middleton, Jason. "Awkward Satire: Comedies of Deception." *Documentary's Awkward Turn: Cringe Comedy and Media Spectatorship*. New York: Routledge, 2014: 83-108.

שיעור עשירי:

קולנוע מוקומנטרי רב תרבותי ופמיניסטי

צפייה מוקדמת: Daughter Rite (מישל סיטרון, ארה"ב, 1980, 49 דק')
No Lies (מיטשל בלוק, ארה"ב, 1974, 14 דק')

קטעים מתוך: המקוללים (חגי לוי, 2014), פנים מקומות (Faces Places) (אנייס ורדה, 2018).

קריאות חובה:

Sobchack, Vivian. "No Lies: Direct Cinema as Rape." *Journal of the University Film Association* 29.4 (Fall 1977): 13-18.

Rich, Ruby and Linda Williams. "The Right of Re-Vision: Michelle Citron's *Daughter Rite* (1979/1981), in Ruby Rich (ed.) *Chick Flicks: Theories and Memories of the Feminist Film Movement*. Durham, NC: Duke University Press, 1998. 212-219.

שיעור אחד-עשר:

הקולנוע ההיברידי החדש - בין בדיון למציאות

צפייה מוקדמת: 20 אלף ימים על פני האדמה (איאן פורסייט וג'יין פולארד, אנגליה, 2014, 97 דק')

קטעים מתוך: בחדר של ונדה (In Vanda's Room) (פדרו קוסטה, 2000); "24 City" (גיה ז'נגקה, 2008)

קריאת חובה:

Landesman, Ohad. "Lying to be Real: The Aesthetics of Ambiguity in Docufictions." *Contemporary Documentaries*. Eds. Selmin Kara and Daniel Marcus. Routledge, 2015, 9-25.

שיעור שנים-עשר:

מציאויות אלטרנטיביות: הקולנוע המוקומנטרי ההיפותטי

צפייה מוקדמת: משחק המלחמה (The War Game) (פיטר וואטקינס, אנגליה, 1965, 54 דק')
תעלת עזה (Gaza Canal) (תמיר צדוק, 2010)

קטעים מתוך: CSA (קווין ווילמוט, 2004), **מותו של נשיא (Death of a President)** (גבריאל ריינג', 2006); **פארק עונשין (Punishment Park)** (פיטר וואטקינס, 1971).

קריאת חובה:

Mills, Brett. "Days of Future Past: Documenting the Future." *Journal of British Cinema and Television* 8.1 (2011): 81-98.

קריאות רשות:

Ward, Paul. "The future of documentary: 'Conditional tense' documentary and the historical record", in G. Rhodes and J. P. Springer (eds) *Docufictions: Essays on the Intersection of Documentary and Fictional Filmmaking*. Jefferson, NC: McFarland and Company, Inc. 2006.

לנדסמן, אוהד. "האם ניתן לתעד את מה שעדיין לא התרחש?" דוקטוק, 9 במאי 2015.

שיעור שלושה-עשר:

אנימציה מוקומנטרית

צפייה מוקדמת:

תפוס ת'גלים (Surf's Up) (אש בראנון וכריס באק, ארה"ב, 2007, 85 דק')

קטעים מתוך:

ביוגרפיה של שקרון: הסיפור הלא אמיתי של גרהם צ'פמן מהמונטי פיטון (A Liar's Autobiography: The Untrue Story of Monty Python Graham Chapman) (ביל ג'ונס ואחרים, אנגליה, 2012), **קריצ'ר קומפורטס (Creature Comforts)** (ניק פארק, 1989)

קריאה:

Formenti, Cristina. "When Imaginary Cartoon Worlds Get the 'Documentary Look': Understanding Mockumentary Through Its Animated Variant." *Alphaville: Journal of Film and Screen Media* 8 (Winter 2014). 1-19.

קריאות מומלצות נוספות:

Bayer, Gerd. "Artifice and Artificiality in Mockumentaries." In Gary D. Rhodes and John Parris Springer (eds.), *Docufictions: Essays on the Intersection of Documentary and Fictional Filmmaking*, Jefferson, NC: McFarland & Company, Inc., pp. 164-178.

Byshop, Ryan. *Comedy and Cultural Critique in American Film*. Edinburgh University Press, 2014.

Caldwell, John. *Televisuality: Style, Crisis and Authority in American Television*. Rutgers University Press, New Brunswick: 1995.

Eitzen, Dirk. "When is a Documentary: Documentary as a Mode of Reception." *Cinema Journal* 35: 1, 1995. 81-102.

Francke, Lizzie. "When Documentary is Not a Documentary." MacDonald and M. Cousins, eds. *Imagining Reality: The Faber Book of Documentary*. Faber and Faber, London: 1996.

Hight, Craig, and Janet Roscoe. *Faking It: Mock-Documentary and the Subversion of Reality*. Manchester: Manchester UP, 2002.

---. "Mocking Silver: Re-Inventing the Documentary Project (or Grierson Lies Bleeding)" *Continuum* 11: 1, 1997.

---. "The Mockumentary." *Contemporary Documentary*. : London: Routledge, 2016: 26-41.

Juhasz, Alexandra and Jesse Lerner, editors. *F is for Phony: Fake Documentary and Truth's Undoing*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press, 2006.

Kerr, Paul. "F for Fake? Friction over Faction." Andrew Goodwin and Garry Whannel (eds). *Understanding Television*, Routledge, London: 1990.

Miller, Cynthia, J. (ed.). *Too Bold for the Box Office: The Mockumentary from Big Screen to Small*. Toronto: The Scarecrow Press, 2012.

Nichols, Bill. *Blurred Boundaries: Questions of Meaning in Contemporary Culture*. Indiana University Press, Bloomington: 1994.

Paget, Derek. *No Other Way to Tell It: Dramadoc/Docudrama on Television*. Manchester University Press, Manchester: 1998.

Prince, Stephen. "True Lies: Perceptual Realism, Digital Images, and Film Theory." *Film Quarterly* 49: 3. 27-37.

Rhodes, Gary, and John Parris Spring, editors. *Docufictions: Essays on the Intersection of Documentary and Fictional Filmmaking*. Jefferson, N.C. and London: McFarland, 2006.

Rosenthal, Alan, ed. *Why Docudrama? Fact-Fiction on Film and TV*. Southern Illinois University Press, Carbondale: 1999.

Wallace, Richard. *Mockumentary Comedy: Performing Authenticity*. Palgrave, 2018.